

dated March 9, 2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22>.

34. Pro zatverdzhennia Poriadku spil'nykh dij Natsional'noi politsii Ukrainy, DSNS Ukrainy ta Ekspertnoi sluzhby MVS pid chas provedennia ohliadu mistsia pozhehzi: nakaz MVS. (2017). [On approval of the Procedure for joint actions of the National Police of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine and the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs during the inspection of the fire scene: Order of the Ministry of Internal Affairs]. № 621 dated July 24, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17>.

35. Kodyfikator administratyvno-terytorial'nykh odynyts' ta terytorij terytorial'nykh hromad: zatv. nakazom Min. rozvytku hromad ta terytorij Ukrainy. (2020). [Codifier of administrative-territorial units and territories of territorial communities: approved by order of the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine]. № 290 dated November 26, 2020. Available at: <https://tax.gov.ua/baneryi/programni-rro/formi-prro/kodyfikator-administrativno-terytorialnih-odynyts/>.

36. Klasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diial'nosti (KVED) DK 009:2010: nakaz Derzhspozhyvstandartu Ukrainy. (2010). [Classification of Economic Activities (KVED) DK 009:2010: order of the State Consumer Standards Service of Ukraine]. № 457 dated October 11, 2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10>.

Abstract.

Chlenov M. System and hierarchy of sources of regulatory and legal regulation of URPI in the context of digitalization of criminal proceedings.

The article provides a comprehensive analysis of the regulatory and legal framework governing the Unified Register of Pre-trial Investigations (URPI), a key element of Ukraine's digital infrastructure for criminal justice. The aim of the work is to determine the hierarchical structure of the sources of law governing the Register's operation and to assess the impact of the latest 2024–2025 regulations on the transformation of the URPI into an electronic criminal proceedings system (e-Case). The methodological basis of the study comprises methods of systemic analysis, formal-legal, and comparative-legal methods. The vertical structure of the regulatory framework is examined and classified by levels of legal force: from constitutional provisions and codified legislation to subordinate departmental acts and technical classifiers. Attention is paid to the analysis of legislative novelties, in particular, new standards for personal data protection (Order of the Prosecutor General No. 20 of January 27, 2025), strategic documents on the development of prosecution bodies for 2025–2028, and mechanisms of interoperability of the URPI with the "iCase" information and communication system and judicial registers. The scientific novelty of the study lies in substantiating the thesis that the modern regulatory framework of the URPI has gone beyond purely procedural regulation and has transformed into an integrated system that combines criminal procedure rules with technical cybersecurity regulations and international data protection standards. The results of the study confirm that the regulatory changes of recent years create a legal foundation for a phased transition to a paperless investigation format, while ensuring a balance between investigation efficiency and human rights. The practical significance of the work lies in the systematization of current legislation, which can be used to improve the law enforcement practice of law enforcement agencies.

Keywords: URPI, criminal process, sources of law, digitalization, electronic evidence, personal data, e-Case, interoperability.

Стаття надійшла до редакції / Received 10.12.2025

Прийнята до друку / Accepted 28.12.2025

Бібліографічний опис статті:

Членов М.В. Система та ієрархія джерел нормативно-правового регулювання ЄРДР в умовах цифровізації кримінального процесу. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 16–21.

Chlenov M. System and hierarchy of sources of regulatory and legal regulation of URPI in the context of digitalization of criminal proceedings. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 16–21.

УДК: 338.43; JEL classification: Q18, O13, H11

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-4>

ГРОССУЛ Дмитро Олегович, аспірант кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету, м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-8590-5500>

ДЕТЕРМІНАНТИ ТЕМПОРАЛЬНОЇ МІНЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Гроссул Д.О. Детермінанти темпоральної мінливості державної аграрної політики в Україні.

Стаття є оглядовою і присвячена вивченню впливу змінної сукупності економічних, політичних, безпекових та соціальних факторів на аграрну політику, які детермінують її темпоральну мінливість. Актуальність дослідження обумовлена потребою подальшого удосконалення аграрної політики для забезпечення її адаптації до сучасних умов і викликів, а отже, і потребою у систематизації чинників, які мали різний ступінь впливу в різні часові відрізки. При проведенні дослідження була використана сукупність методів: логічний метод суттєвих змін, за допомогою якого встановлено, чи викликає зміна обставин певну зміну в аграрній політиці (встановлення причинно-наслідкових зв'язків); систематизації – у процесі виявлення темпоральної мінливості аграрної політики за часовими відрізками; узагальнення – для формування висновків щодо мінливості аграрної політики під впливом дії чинників у часі. Результати проведеного дослідження підтверджують висновок про те, що аграрна політика не є набором статичних норм – у різні періоди часу у відповідь на кризові події, ринкові коливання, політику зарубіжних країн тощо вона перебудовується, але незмінно залишається важливою складовою загальної економічної політики держави, зважаючи на суттєве значення аграрного виробництва. Вивчення аграрної політики в Україні свідчить про її непослідовність протягом 1990-х років, але саме у цей період були закладені основи приватної власності на землю та створені передумови для функціонування аграрного ринку. Основними детермінантами аграрної політики протягом 90-х років виступали політичні та економічні чинники. Спрямованість аграрної політики у період 2000–2014 рр. на підтримку великих товаровиробників стала однією із головних причин формування моделі аграрної економіки холдингового типу. Переважна підтримка великих аграрних підприємств сприяла подальшій концентрації земель і ресурсів у руках агрохолдингів і послабленню економічного стану дрібних і середніх фермерських господарств, що стало головними детермінантами зміни аграрної політики в наступні роки. Важливою сучасною тенденцією є цифровізація аграрного управління, що підвищує прозорість розподілу державної підтримки, якість аналітики та інституційну спроможність держави у формуванні аграрної політики.

Ключові слова: аграрна політика, агропродовольча сфера, детермінованість, державне управління, темпоральність, мінливість.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування державної аграрної політики в Україні відзначалося мінливістю та непослідовністю, що було обумовлено високим рівнем її залежності від соціально-економічних, політичних та інституційних трансформацій в країні. Темпоральна мінливість державної аграрної політики детермінована такими складними і тривалими за часом процесами, як зміна форми власності на основні засоби виробництва, реформа земельних відносин, поступове формування агрохолдингового типу аграрного виробництва, посилення ролі парламентського аграрного лобі, а також впливом зовнішніх факторів, зокрема зростанням залежності від зовнішніх агропродовольчих ринків, євроінтеграційних зобов'язань, глобальних продовольчих викликів і геополітичної нестабільності. Непослідовний і фрагментарний характер аграрної політики

у різні періоди часу викликає зміну стратегічних орієнтирів розвитку аграрної сфери, що істотно ускладнює розроблення та реалізацію державних регуляторних заходів, заходів державної підтримки аграрних товаровиробників тощо. У зв'язку з цим дослідження чинників впливу на зміну державної аграрної політики України у часі (темпоральну мінливість) не втрачає актуальності у контексті виявлення закономірностей її мінливості, підвищення передбачуваності та ефективності державного впливу на аграрний сектор у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми аграрної політики та державного регулювання аграрного сектору економіки є об'єктом наукових досліджень значної кількості вітчизняних учених. Значний внесок у розвиток теорії та практики державного регулювання аграрної сфери зробив А. Діброва, чий наукові

дослідження охоплюють питання сучасного трактування сутності державного регулювання аграрного сектору економіки, тенденції розвитку зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією, а також особливості державної підтримки сільського господарства України [1; 2]. Питання вдосконалення податкової політики в агропромисловій сфері та формування фінансових ресурсів, трансформації агропромислового комплексу в умовах структурних змін економіки, зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектору, державного регулювання діяльності агрохолдингів піднімалися в роботах М. Дем'яненка [3], П. Гайдуцького [4], С. Кваши [5], Ю. Лупенка, М. Крапивка [6], Ю. Лузана [7], О. Бородіної [8; 9], Т. Лозинської [10]. Вплив економічних інструментів державного регулювання на розвиток агропромислового комплексу аналізували О. Шпичак [11] та І. Кобута [12]. Вагомий теоретичний фундамент досліджень державного регулювання закладено й у працях зарубіжних учених, зокрема Дж. Р. Коммонса [13], Дж. М. Кейнса [14], Р. Коуза [15], А. Маршалла [16] та багатьох інших.

Незважаючи на наявність значного масиву досліджень щодо доцільності, необхідності та механізмів державного регулювання аграрного сектору економіки, накопиченого протягом багатьох років, існує потреба в подальшому удосконаленні аграрної політики та її адаптації до сучасних умов і викликів, що обумовлює актуальність теми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення чинників впливу на зміну інструментів державної аграрної політики в Україні в часовому вимірі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Темпоральна мінливість (змінність у часі) державної аграрної політики в Україні, як свідчать численні дослідження та авторські спостереження, визначається впливом сукупності факторів: економічних, політичних, безпекових і соціальних. Ці детермінанти на окремих часових відрізках по-різному впливали на формування пріоритетів та вибір інструментів політики, стратегічні цілі, завдання забезпечення продовольчої безпеки тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна характеристика детермінант аграрної політики

Детермінанти	Характер впливу аграрної політики
Економічні	
- стан економіки	У періоди економічної нестабільності - підтримка товаровиробників і продовольчої безпеки, у періоди зростання - інновації і модернізації аграрної сфери
- можливості державного бюджету	Дефіцит бюджету обумовлює скорочення підтримки або зміну її форм (перехід від прямих дотацій до кредитних та гарантійних механізмів)
- кон'юнктура аграрних ринків	Підтримка експорту при зростанні мит, підтримка розвитку внутрішньої переробки при падінні світових цін на сільськогосподарську сировину
- доступність фінансових ресурсів	Погіршення доступу до фінансів обумовлює використання механізмів здешевлення кредитів або компенсації відсоткових ставок
- структура аграрного виробництва	Підтримка виробництва важливих видів продовольства, підтримка фермерів, заходи обмеження монополізації ринку
Політичні	
- геополітичне спрямування	Орієнтація на євроінтеграцію сприяє впровадженню євростандартів і умов вільної торгівлі; зміна політичного курсу формує політику протекціонізму і перегляду цілей аграрної політики
- зміна політичної влади	Супроводжується коригуванням аграрних програм і механізмів підтримки: ліберальна, протекціоністська, патерналістська політики
- політична стабільність	Політична стабільність - довгострокове планування аграрної політики; політична нестабільність - фрагментарність і непослідовність державних рішень у аграрній сфері
- вплив політичних груп тиску	Формування політики під впливом аграрного лобі на користь агрохолдингів або фермерських господарств
Безпекові	
- воєнні загрози	Повномасштабна війна змістила фокус політики на забезпечення виживання аграрного сектору, відновлення інфраструктури, гуманітарне розмінування земель
- продовольча безпека	Ключове завдання аграрної політики в умовах безпекових ризиків - забезпечення населення базовими продуктами харчування з використанням інструментів регулювання цін, формування продовольчих резервів, підтримки внутрішнього виробництва
- енергетична безпека	Стимулювання використання альтернативних джерел енергії, енергоефективних технологій у сільському господарстві
- екологічна безпека	Карантинні заходи, ветеринарний і фітосанітарний нагляд, заходи підтримки відновлення земель і сталого використання природних ресурсів
Соціальні	
- соціальна інфраструктура	Фінансування будівництва та модернізації шкіл, закладів охорони здоров'я, культурних установ, транспортного сполучення та доступу до адміністративних послуг у сільській місцевості, пільгове кредитування житла
- зайнятість	Стимулювання розвитку фермерських господарств, кооперативів, підтримка самозайнятості
- розвиток сільських громад	Підтримка фінансової спроможності територіальних громад, місцевих ініціатив, громадських проєктів та соціального партнерства

Результати проведеного дослідження підтверджують висновок про те, що аграрна політика не є набором статичних норм - у різні періоди часу у відповідь на кризові події, ринкові коливання, політику зарубіжних країн тощо вона перебудовується, але незмінно залишається важливою складовою загальної економічної політики держави, зважаючи на суспільне значення аграрного виробництва. Так, у 2024 році, за даними Державної служби статистики України, вартість експорту аграрної продукції та продукції харчової промисловості склала близько 24,7 млрд дол., що становило 59,2% від загального обсягу експорту країни [17]. Близько 1,5 млн працівників зайняті в агропромисловому комплексі у таких сферах [18]:

- рослинництво, тваринництво та рибальство;

- сільськогосподарське машинобудування, виробництво добрив, технічне обслуговування сільського господарства;

- харчова промисловість, складське та спеціалізоване транспортне забезпечення.

Наведені статистичні дані свідчать про важливість забезпечення стабільного функціонування галузі для досягнення стратегічно важливих цілей, таких як:

- формування продовольчої безпеки на локальному та глобальному рівнях;

- гарантоване отримання валютних надходжень до країни і формування валютних резервів, необхідних для підтримки стабільного валютного курсу;

- надходження значних обсягів податків і зборів до бюджетів усіх рівнів.

Водночас слід зазначити, що за статистичними показниками структури виробництва та експорту в

Україні приховані й негативні прояви існуючої структури аграрної економіки, зокрема:

- сировинна орієнтація виробництва;
- втрата доданої вартості внаслідок відсутності глибокої переробки сільськогосподарської сировини;
- скорочення зайнятості в сільському господарстві через домінування монокультури та технологічну модернізацію галузі, що також свідчить про втрату потенційних надходжень до бюджетів та цільових фондів державного і місцевого рівнів.

Суттєва обумовленість аграрної політики економічними, політичними, соціальними, безпековими, екологічними чинниками, які мали різний ступінь впливу на аграрне виробництво та аграрний ринок,

обумовила неодноразову зміну спрямування й змісту аграрної політики. З проголошенням незалежності України й спрямуванням політичного курсу на побудову ринкових відносин починається період глибокої трансформації аграрного сектору економіки, який триває до кінця 1990-х років. Аграрна політика 1990-х років в Україні була непослідовною і соціально болісною, але саме вона заклала основи приватної власності на землю та створила передумови для функціонування аграрного ринку. Основними детермінантами аграрної політики цього періоду виступали політичні та економічні чинники, які відображалися в необхідності прискореного запровадження приватної власності на землю та демонтажу колгоспно-радгоспної системи (табл. 2).

Таблиця 2

Темпоральні зміни нормативно-правової основи аграрної політики, 90-ті роки

Роки	Нормативно-правові акти	Основні положення
1990	Земельний кодекс УРСР [21]	Уперше закріплено рівноправність розвитку усіх форм власності на землю і господарювання
1991	Про селянське (фермерське) господарство: Закон України [22]	Встановлювалися економічні, соціальні і правові основи створення та діяльності селянських (фермерських) господарств в Україні
	Про підприємництво: Закон України [24]	Визначає загальні правові, економічні та соціальні засади підприємницької діяльності, гарантує свободу підприємництва та його державну підтримку
1992	Про форми власності на землю: Закон України [23]	Встановлює, що власність на землю існує в державній, колективній і приватній формах, які є рівноправними між собою
	Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України [25]	Забезпечує рівні права колективних сільськогосподарських підприємств з іншими суб'єктами господарювання, гарантує невтручання держави в господарські справи
1992	Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України [26]	Забезпечує належну координацію контролю з боку державних органів за ходом реформи, вирішення ряду організаційних і правових питань реформування земельних відносин
	Конституція України [27]	Земля визнається основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави; право власності на землю гарантується
1996	Конституція України [27]	Земля визнається основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави; право власності на землю гарантується
1999	Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору: Указ Президента України [28]	Спрямований на реформування протягом 1999–2000 рр. колективних сільськогосподарських підприємств на засадах приватної власності на землю (ліквідує КСП)

Джерело: систематизовано автором

Злам державної та колективної форм виробництва сільськогосподарської продукції, розпаювання й приватизація землі за відсутності фінансових можливостей нових землевласників і державної підтримки обумовили різкий спад сільськогосподарського виробництва, масове вивільнення працівників сільського господарства, занепад соціальної інфраструктури, перехід на бартерні розрахунки в торгівлі, диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію на користь останньої [4; 19; 20]. Очевидно, що наслідки такої аграрної політики не були добре прораховані урядом України, хоча тенденції до ліквідації командно-адміністративної системи управління та впровадження інституту приватної власності спостерігалися з кінця 80-х років минулого століття (ще до проголошення незалежності), про що свідчать нормативно-правові акти відповідного періоду, наведені в табл. 2. Водночас можна зазначити послідовність формування правової основи для зміни колгоспно-радгоспної системи аграрного виробництва і створення багатокладної аграрної економіки, а також послідовність у ліквідації колгоспів і радгоспів, створенні колективних сільськогосподарських підприємств (КСП) з подальшою їх реорганізацією у приватні аграрні підприємства різних організаційно-правових форм і фермерські господарства.

З 2000 року функціонування аграрного сектору поступово стабілізується, спостерігається зростання виробництва під впливом технологічної модернізації підприємств і підвищення продуктивності праці, що дозволяло сформуванню експортно орієнтований характер аграрного виробництва. Державна аграрна політика періоду 2000–2014 років була спрямована на завершення земельної реформи шляхом розпаювання земель сільськогосподарського призначення з одночасним введенням мораторію на її продаж, дерегулювання господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств (насамперед експортно орієнтованих) та сільський розвиток. Завершення

розпаювання земель і перехід до орендних відносин у використанні сільськогосподарських земель сприяли концентрації капіталу в межах вертикальних інтегрованих аграрних компаній і стрімкому розвитку у першій половині 2000-х років агрохолдингів (табл. 3).

Заходи аграрної політики, які застосовувалися у цей період для забезпечення конкурентоспроможності великих аграрних підприємств, підтримки їх експортного потенціалу, зміцнення позицій вітчизняних товаровиробників на світовому продовольчому ринку, мали своїм наслідком розвиток експорту зерна та олійних культур, адаптацію аграрного законодавства до вимог СОТ, гармонізацію санітарних і фітосанітарних норм. Поряд з лібералізацією аграрного виробництва, імплементацією стандартів і вимог щодо торгівлі сільськогосподарською сировиною та продуктами її перероблення в межах інтеграції до європейського аграрного ринку в аграрній політиці почали активно використовуватися такі інструменти, як бюджетні дотації та субсидії, пільгове кредитування, податкові пільги (фіксований сільськогосподарський податок, масове застосування повернення податку на додану вартість (ПДВ), який було введено в 1997 р.). Повернення ПДВ стає одним із ключових факторів прибутковості аграрного експорту, тому агрохолдинги, зорієнтовані на зовнішні ринки, почали створювати бізнес-моделі з урахуванням повернення ПДВ. Можна констатувати, що саме такий характер аграрної політики став однією із головних причин формування моделі аграрної економіки холдингового типу, суб'єкти якої не переймалися соціальними питаннями. Тому держава вимушена була розробляти Концепцію розвитку сільських територій, яка передбачала реалізацію заходів, спрямованих на підтримку зайнятості та модернізацію сільської інфраструктури [29].

Протягом двох десятиліть після проголошення незалежності України характер аграрної політики змінювався у напрямі від використання заходів, спрямованих на запровадження приватної власності на землю (без права її продажу) і формування ринку оренди

землі, до розроблення та реалізації інструментів підтримки аграрних товаровиробників, зокрема великих: фіксованого сільськогосподарського податку, дотації тваринництва, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, регульованих цін на продовольство [2; 3; 7; 8; 12]. Переважна підтримка великих аграрних підприємств сприяла подальшій концентрації земель і ресурсів у руках агрохолдингів і послабленню економічного стану дрібних і середніх фермерських господарств, що стало головними детермінантами зміни аграрної політики в наступні роки.

Таблиця 3

Динаміка створення агрохолдингів в Україні, 1990-2010 рр.

Рік	Агрохолдинги	Загальна характеристика
1991	НІБУЛОН	Лідер зернового експорту, найбільший оператор елеваторних потужностей, власник найбільшого в країні флоту, побудованого на власній верфі
1992	Мрія Агрохолдинг	Вертикально інтегрований, заснований у 1992 р. Через фінансові проблеми у 2018 р. була продана компанії SALIC (Арабські Емірати)
1992	Sintal Agriculture	Основне виробництво – зернові та цукор. У 2012 р. через фінансові проблеми були продані цукрові заводи, на сьогодні перебуває в стані оголошення банкрутства
1993	Астарт-Київ	Вертикально інтегрований: виробництво цукру, молока, переробка сої, біоенергетика. Входить до складу холдингу Astarta Holding PLC
1994	Kernel	Найбільший виробник та експортер соняшникової олії, а також один із провідних постачальників агропромислової продукції на міжнародному ринку: близько 15% світового експорту соняшникової олії і 18% експорту зернових
1998	Миронівський хлібопродукт (МХП)	Як повноцінний агрохолдинг сформувався на початок 2000-х р. Міжнародна агрокомпанія, лідер з виробництва м'яса, курей в Україні та Європі, експортує в понад 80 країн та є значним гравцем на ринку зерна й продуктів м'ясопереробки
1999	Агропродсервіс	Займається рослинництвом, тваринництвом, птахівництвом, насінництвом, працює у сфері послуг
2007	Укрлендфармінг (PLC UkrLandFarming)	Вертикально інтегрований, що входить в лідери аграрного ринку України за обсягом земельного банку, в ТОП-5 за обсягом експорту

Джерело: складено автором за даними Latifundist.Com 3 2010 року в аграрній політиці перевага надавалася швидким адміністративним рішенням через слабкість інституційних механізмів регулювання економіки. Так, для забезпечення балансу між експортними можливостями та внутрішніми потребами у зерні і стабілізації внутрішніх цін уряд України, спираючись на відповідні нормативно-правові акти, застосовував класичні механізми державного регулювання експорту (квоти, ліцензії) [30; 31]. О. Шпичак і О. Боднар наводять дані, що у 2012–2013 маркетинговому році частка експорту зерна у виробництві досягла 51%, що дало змогу запобігти зниженню цін на сировину та забезпечити надходження валюти в країну [32]. Загалом формується адміністративний стиль аграрної політики, в межах якої в ручному режимі приймалися рішення про закупівлю зерна за нижчими внутрішніми цінами для поповнення Аграрного фонду України, вводилися експортні квоти, обмежувався перелік компаній, які отримували дозволи на експорт тощо. Незважаючи на ухвалення в 2004 р. Закону України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільськогосподарського розвитку» [33], аграрна політика в 2010–2014 роках реалізувалася не лише через цей закон, а через положення різних законів та підзаконних актів, що охоплювали земельні відносини, підтримку виробників

(дотації), експорт, інтеграцію з ЄС та інші сфери відносин. Виконання закону ускладнювалося наявністю протиріч між цілями політики, інтересами різних груп стейкхолдерів (великі агрохолдинги, фермери) та необхідністю дотримання міжнародних зобов'язань.

Наступні зміни аграрної політики були детерміновані посиленням політичного курсу на євроінтеграцію після Євромайдану та початком повномасштабних бойових дій з боку росії у 2022 р. Євроінтеграція та гармонізація аграрного законодавства з законодавством ЄС мали своїм наслідком зняття мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення, визначення умов обігу земель з метою залучення інвестицій та підвищення ефективності їх використання. Одночасно змінюється вектор державної підтримки товаровиробників – вона спрямовується на підтримку невеликих фермерських господарств. Війна та необхідність забезпечення продовольчої безпеки суттєво вплинули на аграрну політику, яка мала виконувати завдання продовольчого забезпечення населення в надзвичайних умовах війни. Насамперед здійснюється фінансування великомасштабних програм очищення замінованих земель з відшкодуванням витрат фермерів, запроваджуються програми компенсації, пільгових кредитів (наприклад, «5–7–9%»), спрямовані на забезпечення економічної стійкості фермерських господарств, розширюються програми підтримки малих і середніх фермерських господарств (за гектарами й тваринницьким поголів'ям), вводиться регулювання максимальних торгових націнок на основні продукти харчування для стабілізації внутрішнього ринку та тимчасові субсидії для господарств, які працюють або розташовані в прифронтових зонах.

Якщо говорити про майбутні зміни аграрної політики, то вони все ще будуть залежати від воєнних загроз: забруднення земель боеприпасами, окупації територій, знищення посівів, поголів'я тварин, продовольчих запасів і об'єктів харчової промисловості, а також технологічних змін, пов'язаних з цифровізацією виробництва. Уже зараз спостерігається створення платформ для електронного управління агросектором та підвищення прозорості ціноутворення. Зокрема, для цифрового обліку, взаємодії та підтримки аграрних виробників в Україні створена електронна система державний аграрний реєстр (ДАР), функціонал якої дозволяє:

- здійснювати реєстрацію агровиробників: їх персональні дані, дані про земельні ділянки, тварин, техніку тощо автоматично підвантажуються з інших державних реєстрів;
- подавати заявки на підтримку: субсидії, гранти, кредити, пільги та інші програми підтримки;
- підвищувати прозорість розподілу підтримки шляхом зменшення паперового документообігу та корупційних ризиків;
- відкривати електронні кабінети користувачів, де вони можуть переглянути особисті дані, подати документи та відслідкувати стан заявок;
- отримувати аналітику для коригування політики.

Державні аграрні реєстри дають змогу отримати актуальну інформацію про реальні обсяги виробництва, що може впливати на формування політики, а цифрові заявки та онлайн-облік допомагають зменшити непрозорість рішень щодо умов надання державної підтримки за різними програмами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз підтверджує, що державна аграрна політика України має виразно темпоральний, адаптивний характер і формується під впливом змінної сукупності економічних, політичних, безпекових та соціальних факторів. У різні періоди становлення в Україні аграрної економіки ринкового типу домінування тих чи інших чинників зумовлювало зміну пріоритетів, інструментів і цілей аграрної політики – від трансформації форм власності та лібералізації ринку до

адміністративного регулювання, експортної орієнтації чи антикризового управління. Еволюція аграрної політики від 1990-х років до сьогодення засвідчує перехід від соціально болісної, але системоутворювальної земельної реформи до моделі експортно орієнтованого аграрного виробництва з високою концентрацією капіталу в агрохолдингах. Водночас така модель супроводжувалася структурними дисбалансами – сировинною спеціалізацією, втратою доданої вартості, скороченням зайнятості та ослабленням розвитку сільських територій. Події після 2014 року, а особливо повномасштабна війна з 2022 року, суттєво трансформували зміст аграрної політики, змістивши її фокус на забезпечення продовольчої безпеки, виживання аграрного сектору, підтримку малих і середніх виробників та відновлення

виробничого потенціалу. Паралельно посилюється євроінтеграційний вектор, що проявляється у гармонізації законодавства, відкритті ринку землі та впровадженні європейських підходів до державної підтримки. Важливою сучасною тенденцією є цифровізація аграрного управління, зокрема створення Державного аграрного реєстру, що підвищує прозорість розподілу державної підтримки, якість аналітики та інституційну спроможність держави у формуванні аграрної політики. Таким чином, аграрна політика України постає як динамічний інструмент державного регулювання, здатний змінюватися у відповідь на внутрішні та зовнішні виклики, але водночас залишатися ключовим чинником забезпечення економічної стабільності та продовольчої безпеки.

Література.

1. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: Формат, 2008. 488 с.
2. Діброва А.Д. Теоретико-методологічні засади державної підтримки сільського господарства України. *Національний вісник НУБіП України*. 2009. Випуск 142. С. 19-24.
3. Дем'яненко М.Я., Іванина Ф.В. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва. *Економіка АПК*. 2008. № 9. С. 3-10.
4. Гайдучський П.І. Структурні перекося і ризики кризи в АПК. *Економіка АПК*. 2014. №7. С. 38-46. URL: https://eaprk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2021,%20No.%207,%202014_apk-38-36.pdf.
5. Кваша С.М. Наукові підходи до регулювання аграрного ринку. *Економіка АПК*. 2006. № 7. С. 42-45.
6. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності. *Економіка АПК*. 2013. № 7. С. 5-21. URL: https://eaprk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2020,%20No.%207,%202013_apk-5-21.pdf.
7. Лузан Ю.Я. Розвиток державної підтримки аграрного сектору України в умовах членства в СОТ. *Облік і фінанси АПК*. 2008. № 3. С. 6-10.
8. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 1. С. 109-125.
9. Бородіна О.М. Коригування політики державної підтримки сільського господарства. *Економіка АПК*. 2007. № 6. С. 55-61.
10. Лозинська Т.М., Пасенко Г.П., Шевченко С.В. Деякі проблеми сучасної аграрної політики: теоретичний дискурс. Аграрна політика та аграрна економіка: теоретико - прикладні аспекти: монографія. Харків: «Міськдрук», 2013.
11. Шпичак О.М. Економічні механізми державного регулювання ринків сільськогосподарської продукції та їх проблеми. *Економіка АПК*. 2011. № 2. С. 150-155.
12. Кобута І.В. Політика державної підтримки сільського господарства країн-членів СОТ. *Економіка АПК*. 2009. № 12. С. 132-136.
13. Cottons J.R. Institutional Economics. *American Economic Review*. 1931. Vol. 21. P. 648-657. URL: <https://la.utexas.edu/users/hcleaver/368/368commoninstitutionaleconomicable.pdf>.
14. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest, and Money By John Maynard Keynes. 1936. URL: https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_keynestheoryofemployment.pdf.
15. Coase R.H. The Nature of the Firm. 1937. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>.
16. Marshall A. Money, credit & commerce. URL: https://archive.org/stream/moneycreditcomme00mars/moneycreditcomme00mars_djvu.txt.
17. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік (експрес-випуск), Державна служба статистики України. 2025. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk>.
18. Кількість найманих працівників в еквіваленті повної зайнятості у суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності у 2013-2023 роках: Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
19. Кравченко Н.Б. Аграрне підприємництво в Україні: історичний аспект (кінець 80-х - середина 90-х років ХХ століття): монографія. Київ: Редакційно-видавничий центр НУБіП України, 2016. 224 с.
20. Крамон-Таубадель Ш., Дем'яненко С., Кун А. Сільське господарство України: криза та відновлення. Київ: Гарант Сервіс, 2004. 207 с.
21. Земельний кодекс УРСР: Кодекс, Закон № 561-ХІІ від 18.12.1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12?lang=uk#Text> - втратив чинність.
22. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України № 2009-ХІІ від 20.12.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2009-12/ed19911220?lang=uk#Text>.
23. Про форми власності на землю: Закон України № 2073-ХІІ від 30.01.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-12?lang=uk#Text> - втратив чинність.
24. Про підприємництво: Закон України № 698-ХІ від 07.02.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12/ed19950121?lang=uk#Text>.
25. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України № 2114-ХІ від 14.02.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12?lang=uk#Text>.
26. Про прискорення земельної реформи та приватизацію землі: Постанова Верховної Ради України № 2200-ХІІ від 13.03.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2200-12?lang=uk#Text>.
27. Конституція України: Конституція, Закон № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?lang=uk#Text>.
28. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора: Указ Президента України № 1529/99 від 03.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1529/99?lang=uk#Text>.
29. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 995-р від 02.09.2015 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-p/2015/>.
30. Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення державного агента із забезпечення експорту та імпорту зерна і продуктів його переробки за міжнародними договорами: Постанова Кабінету Міністрів України № 99 від 27.01.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2010-%D0%BF?lang=uk#Text>.
31. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України № 37-ІV від 04.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15?lang=uk#Text>.
32. Шпичак О.М., Боднар О.В. Вигоди та проблеми експорту зерна з України. *Економіка АПК*. 2013. №10. С. 5-15. URL: https://eaprk.com.ua/web/uploads/journals_pdf/13_10_5-15_merged.pdf.
33. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: Закон України № 1877-ІV від 24.06.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15?lang=uk#Text>.

References.

1. Dibrova A.D. (2008). *Derzhavne rehulivannia sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva: teoriia, metodolohiia, praktyka*. [State regulation of agricultural production: theory, methodology, practice]. Format. Kyiv. Ukraine.
2. Dibrova A.D. (2009). «Theoretical and methodological principles of state support for agriculture in Ukraine». *Natsional'nyj visnyk*

NUBiP Ukrainy. Issue 142. pp. 19-24.

3. Dem'ianenko, M.Ya., Ivanyna, F.V. (2008). «State support as a factor in ensuring competitive agricultural production». *Ekonomika APK*. № 9. pp. 3-10.
4. Hajduts'kyj, P.I. (2014). «Structural imbalances and risks of crisis in the agricultural industry». *Ekonomika APK*. № 7. pp. 38-46. Available at: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2021,%20No.%207,%2020214_apk-38-36.pdf.
5. Kvasha, S.M. (2006). «Scientific approaches to the regulation of the agricultural market». *Ekonomika APK*. № 7. pp. 42-45.
6. Lupenko, Yu.O., Kropyvko, M.F. (2013). «Agricultural holdings in Ukraine and strengthening the social orientation of their activities». *Ekonomika APK*. № 7. pp. 5-21. Available at: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2020,%20No.%207,%2020213_apk-5-21.pdf.
7. Luzan, Yu.Ya. (2008). «Development of state support for the agricultural sector of Ukraine in the context of WTO membership». *Oblik i finansy APK*. № 3. pp. 6-10.
8. Borodina, O.M. (2006). «State support of agriculture: concept, mechanisms, efficiency». *Ekonomika i prohnuzovannia*. № 1. pp. 109-125.
9. Borodina, O.M. (2007). «Adjustment of the policy of state support of agriculture». *Ekonomika APK*. № 6. pp. 55-61.
10. Lozyns'ka, T.M., Pasenko, H.P., Shevchenko, S.V. (2013). *Deiaki problemy suchasnoi ahrarynoi polityky: teoretychnyj dyskurs. Ahraryna polityka ta ahraryna ekonomika: teoretyko – prykladni aspekty*. [Some problems of modern agrarian policy: theoretical discourse]. «Mis'kdruk». Kharkiv. Ukraine.
11. Shpychak, O.M. (2011). «Economic mechanisms of state regulation of agricultural product markets and their problems». *Ekonomika APK*. № 2. pp. 150-155.
12. Kobuta, I.V. (2009). «Policy of state support of agriculture of WTO member countries». *Ekonomika APK*. № 12. pp. 132-136.
13. Commons, J.R. (1931). «Institutional Economics». *American Economic Review*. Vol. 21. pp. 648-657. Available at: <https://la.utexas.edu/users/hcleaver/368/368commonsoninstitutionalecontable.pdf>.
14. Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money* By John Maynard Keynes. Available at: https://www.files.ethz.ch/isn/125515/1366_keynestheoryofemployment.pdf.
15. Coase, R.H. (1937). *The Nature of the Firm*. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x>.
16. Marshall A. *Money, credit & commerce*. Available at: https://archive.org/stream/moneycreditcomme00mars/moneycreditcomme00mars_djvu.txt.
17. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy za 2024 rik (ekspres-vypusk), Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2025). [Foreign trade of Ukraine in goods for 2024 (express edition), State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnia-torhivlia-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk>.
18. Kil'kist' najmanikh pratsivnykiv v ekvivalenti povnoi zajнятosti u sub'iektiv velykoho, sered'noho, maloho ta mikropidpriemnytstva za vydamy ekonomichnoi diial'nosti u 2013-2023 rokakh: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. [Number of employees in full-time equivalent in large, medium, small and micro-enterprises by type of economic activity in 2013-2023: State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
19. Kravchenko N.B. (2016). *Ahraryne pidpriemnytstvo v Ukraini: istorychnyj aspekt (kinets' 80-kh - seredyna 90-kh rokiu KhKh stolitтя)*. [Agrarian entrepreneurship in Ukraine: historical aspect (late 80s - mid-90s of the 20th century)]. Redaktsijno-vydavnychij tsentr NUBiP Ukrainy. Kyiv. Ukraine.
20. Kramon-Taubadel' Sh., Dem'ianenko S., Kun A. (2004). *Sil's'ke hospodarstvo Ukrainy: kryza ta vidnovlennia*. [Agriculture of Ukraine: Crisis and Recovery]. Harant Servis. Kyiv. Ukraine.
21. Zemel'nyj kodeks URSR: Kodeks, Zakon. (1990). [Land Code of the Ukrainian SSR: Code, Law]. № 561-XII dated December 18, 1990. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12?lang=uk#Text> – vtratyv chynnist'.
22. Pro selians'ke (farmers'ke) hospodarstvo: Zakon Ukrainy. (1991). [On peasant (farm) economy: Law of Ukraine]. № 2009-XII dated December 20, 1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2009-12/ed19911220?lang=uk#Text>.
23. Pro formy vlasnosti na zemliu: Zakon Ukrainy. (1992). [On forms of land ownership: Law of Ukraine]. № 2073-XII dated January 30, 1992. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-12?lang=uk#Text> – vtratyv chynnist'.
24. Pro pidpriemnytstvo: Zakon Ukrainy. (1991). [On Entrepreneurship: Law of Ukraine]. № 698-XI dated February 7, 1991. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12/ed19910212?lang=uk#Text>.
25. Pro kolektyvne sil's'kohospodars'ke pidpriemstvo: Zakon Ukrainy. (1992). [On collective agricultural enterprise: Law of Ukraine]. № 2114-XI dated February 14, 1992. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12?lang=uk#Text>.
26. Pro pryskorennia zemel'noi reformy ta pryvatyzatsiiu zemli: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. (1992). [On acceleration of land reform and land privatization: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine]. № 2200-XII dated March 13, 1992. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2200-12?lang=uk#Text>.
27. Konstytutsiia Ukrainy: Konstytutsiia, Zakon. (1996). [Constitution of Ukraine: Constitution, Law]. № 254k/96-VR dated June 28, 1996. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80?lang=uk#Text>.
28. Pro nevidkladni zakhody schodo pryskorennia reformuvannia ahrarynoho sektora: Ukaz Prezydenta Ukrainy. (1999). [On urgent measures to accelerate the reform of the agrarian sector: Decree of the President of Ukraine]. № 1529/99 dated December 3, 1999. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1529/99?lang=uk#Text>.
29. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku sil's'kykh terytorij: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2015). [On approval of the Concept of Rural Development: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 995-r dated September 2, 2015. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-r/2015/>.
30. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia konkursu z vyznachennia derzhavnogo ahenta iz zabezpechennia eksportu ta importu zerna i produktiv joho pererobky za mizhnarodnymi dohovoramy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2010). [On approval of the Procedure for conducting a competition to determine a state agent for ensuring the export and import of grain and its processed products under international agreements: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 99 dated January 27, 2010. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2010-%D0%BF?lang=uk#Text>.
31. Pro zerno ta rynok zerna v Ukraini: Zakon Ukrainy. (2002). [On Grain and Grain Market in Ukraine: Law of Ukraine]. № 37-IV dated July 4, 2002. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15?lang=uk#Text>.
32. Shpychak, O.M., Vodnar, O.V. (2013). «Benefits and Problems of Grain Export from Ukraine». *Ekonomika APK*. №10. pp. 5-15. Available at: https://eapk.com.ua/web/uploads/journals_pdf/13_10_5-15_merged.pdf.
33. Pro zasady derzhavnoi ahrarynoi polityky ta derzhavnoi polityky sil's'koho rozvytku: Zakon Ukrainy. (2004). [On the principles of state agrarian policy and state rural development policy: Law of Ukraine]. № 1877-IV dated June 24, 2004. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15?lang=uk#Text>.

Abstract.

Hrossul D. Determinants of the temporal variability of the state's agricultural policy in Ukraine.

The article is a review study examining the impact of a set of economic, political, security, and social factors on agricultural policy, which determines its temporal variability. The research is relevant because of the need to further improve agricultural policy to ensure its adaptation to modern conditions and challenges, and, consequently, to systematize the factors that have exerted varying degrees of influence over different time periods. In conducting the research, a set of methods was used: the logical method of concomitant variations, which made it possible to determine whether a change in circumstances causes a certain change in agricultural policy (establishing cause-and-effect relationships); systematization – in the process of identifying the temporal variability of agricultural policy by time periods; and generalization – for forming conclusions regarding the variability of agricultural policy under the influence of factors over time. The results of the study confirm the conclusion that agricultural policy is not a set of static norms: in different periods of time, in response to crisis events, market fluctuations, the policies of foreign countries, and other factors, it is restructured, but it invariably remains an important component of the overall economic policy of the state, given the social significance of agricultural production. The study of agricultural policy in Ukraine indicates its inconsistency during the 1990s; however, it was precisely during this period that the foundations of private land ownership were laid and the prerequisites for the functioning of the agricultural market were created. The main determinants of agricultural policy during the 1990s were political and economic factors. The orientation of agricultural policy during 2000–2014 toward supporting large commodity producers was one of the main factors in the formation of a holding-type model of the agricultural economy. Predominant support for large agricultural enterprises contributed to the further concentration of land and resources in the hands

of agrohholdings and to the weakening of the economic position of small and medium-sized farms, which became the main determinants of changes in agricultural policy in subsequent years. An important current trend is the digitalization of agricultural governance, which increases transparency in the distribution of state support, improves the quality of analytics, and enhances the state's institutional capacity to shape agricultural policy.

Keywords: agricultural policy, agri-food sector, determinacy, public administration, temporality, variability.

Стаття надійшла до редакції / Received 06.12.2025

Прийнята до друку / Accepted 25.12.2025

Бібліографічний опис статті:

Гроссул Д.О. Детермінанти темпоральної мінливості державної аграрної політики в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2026. № 1. С. 21-27.

Hrossul D. Determinants of the temporal variability of the state's agricultural policy in Ukraine. Actual problems of innovative economy and law. 2026. No. 1, pp. 21-27.

УДК: 343.1

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2026-1-5>

СТОЛІТНІЙ Антон Володимирович, доктор юридичних наук, професор, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, <https://orcid.org/0000-0002-2886-9379>

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ ВИЗНАЧЕННЯ «ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ» ТА «ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ» У КОНТЕКСТІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ: ШЛЯХИ УНІФІКАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Столітній А.В. Законодавчі колізії визначення «органів правопорядку» та «правоохоронних органів» у контексті прокурорського нагляду: шляхи уніфікації термінології.

Стаття присвячена актуальній проблемі правової невизначеності у системі кримінальної юстиції України, що виникла внаслідок конституційних змін 2016 року. Метою публікації є комплексний аналіз законодавчих колізій щодо співвідношення понять «орган правопорядку» та «правоохоронний орган», а також розробка пропозицій щодо уніфікації термінології для забезпечення ефективності прокурорського нагляду та координації. Методологічну основу дослідження становлять формально-догматичний, системно-структурний та порівняльно-правовий методи, застосовані для аналізу Конституції України, КПК, спеціальних законів та законопроектів. Результати дослідження. У статті доведено, що відсутність легального визначення терміна «орган правопорядку», закріпленого в ст. 131-1 Конституції, створює системні перешкоди у правозастосуванні. Проаналізовано недоліки проекту Закону України «Про органи правопорядку», який створює логічну суперечність, де обсяг поняття «правоохоронні органи» є ширшим за родово поняття. Виявлено критичні прогалини у законодавстві щодо статусу Державної митної служби України та Національної гвардії України: попри виконання ними правоохоронних функцій, вони відсутні у переліку правоохоронних органів у профільному Законі «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», що унеможливило поширення на них координаційних повноважень прокурора (відповідно до ст. 25 Закону «Про прокуратуру»). Також досліджено проблему підслідності Державного бюро розслідувань щодо злочинів, вчинених прокурорами, які конституційно виведені із системи правоохоронних органів. Наукова новизна. Автором запропоновано трирівневу ієрархічну систему понять з авторськими дефініціями: 1) «органи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство»; 2) «правоохоронні органи»; 3) «органи правопорядку». Практична значущість. Обґрунтовано необхідність внесення змін до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» шляхом включення до переліку ДБР, Нацгвардії та Митної служби, а також змін до ч. 4 ст. 216 КПК України для усунення колізій підслідності.

Ключові слова: орган правопорядку, правоохоронний орган, оперативно-розшукова діяльність, прокурорський нагляд, координація діяльності, дізнання, досудове слідство, підслідність, законодавча колізія.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Кардинальні зміни у системі кримінальної юстиції України, започатковані конституційною реформою 2016 року, створили нову парадигму функціонування органів правопорядку та прокуратури. Зокрема, 29 червня 2016 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», згідно з яким прокуратуру віднесено до системи правосуддя та суттєво трансформовано її конституційні функції. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України, на органи прокуратури покладено функцію нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями саме «органів правопорядку» [1; 2]. Однак, попри спливи значного часу з моменту конституційних змін, поняття «орган правопорядку» досі не отримало легального визначення на рівні закону.

На сьогодні гостро постає питання: якщо кримінальне правопорушення, вчинене працівником правоохоронного органу, належить до підслідності Державного бюро розслідувань, то чи належать до підслідності цього органу діяння, вчинені співробітниками прокуратури, які конституційно вже не є частиною правоохоронної системи?

Ця ситуація створює правову невизначеність та численні колізії у правозастосуванні, особливо у співвідношенні з усталеним терміном «правоохоронний орган». Така термінологічна неузгодженість виходить далеко за межі суто теоретичної дискусії, оскільки безпосередньо впливає на питання суб'єктної підслідності (ст. 216 КПК України) [3], легітимності проведення процесуальних дій, допустимості доказів та ефективності прокурорського нагляду.

Відсутність чіткої ієрархії та розмежування понять «орган правопорядку», «правоохоронний орган» та «орган досудового розслідування» створює ризики порушення прав учасників кримінального

провадження та потребує нагального науково-практичного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування правоохоронної системи та реформування органів кримінальної юстиції постійно перебуває у фокусі уваги наукової спільноти. Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних аспектів діяльності органів досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності та прокуратури зробили такі відомі вчені: О. В. Капліна, М. Є. Шумило, Б. М. Головкін, І. А. Тітко та інші. У працях зазначених науковців ґрунтовно досліджено питання підслідності, повноважень слідчих та прокурорів, а також статусу окремих органів правопорядку. Водночас більшість досліджень фокусуються на галузевих аспектах діяльності конкретних органів (Національної поліції, ДБР, НАБУ) або на процесуальних аспектах досудового розслідування. Питання ж системної побудови кримінальної юстиції через призму співвідношення конституційного поняття «орган правопорядку» та законодавчого терміна «правоохоронний орган» залишається недостатньо дослідженим. Відсутність комплексного підходу до ієрархічної побудови цих понять створює прогалини, які не були предметом окремого наукового дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою публікації є комплексний аналіз законодавчих колізій щодо визначення та співвідношення понять «орган правопорядку» та «правоохоронний орган» у контексті реалізації функцій прокуратури. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: 1) дослідити нормативну базу, що регулює статус суб'єктів кримінальної юстиції; 2) виявити суперечності між конституційними нормами та положеннями спеціальних законів; 3) здійснити розмежування понять «орган оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства», «правоохоронний орган» та «орган